

МАРЫЯ МАРТЫСЕВІЧ

САР  
МА  
ТЫ  
Я  
◦

*Паэма*

Мінск  
Выдавец А. М. Янушкевіч  
2018

УДК 821.161.3-1  
ББК 84(4Бел)-5  
М29

*Ілюстрацыі Юліі Рудзіцкай*

**Мартысевіч, М.**

М29 Сарматыя : паэма / Марыя Мартысевіч. — Мінск :  
А. М. Янушкевіч, 2018. — 44 с. : іл.  
ISBN 978-985-7165-82-7.

У эпістальнай паэме Марыі Мартысевіч апісваецца гісторыя кахан-  
ня, якая мела месца невядома калі і невядома дзе. Але яно і няважна,  
бо «Сарматыя» — гэта таксама гісторыя пра тое, што звычайна здараец-  
ца з людзьмі, якія наважыліся быць не такімі, як усе, у любыя часы і ў лю-  
бой краіне. Сарматы — напauміфічныя качэўнікі, апісанья яшчэ Герадо-  
там. Іх плямёны засялялі Паўночнае Прычарнамор'е ў III–IV ст. н. э. Праз  
тузін стагоддзяў ад іх пачала весці свой род шляхта Вялікага Княства  
Літоўскага і Рэчы Паспалітай, адмяжоўваючыся такім чынам ад сялян-  
скага саслоўя. Аўтарка паэмы спрабуе пачуць водгулле гэтага «старога  
добрага шляхецкага сарматызму» ў Беларусі XXI стагоддзя.

**УДК 821.161.3-1  
ББК 84(4Бел)-5**

**ISBN 978-985-7165-82-7**

© Мартысевіч М. А., тэкст, 2018  
© Рудзіцкая Ю. В., ілюстрацыі, 2018  
© Афармленне.  
Выдавец А. М. Янушкевіч, 2018

*Лявону*

Bo choć cały świat szeroki,  
Niemasz niewiast nad Sarmatki.

**Władysław Syrokomla**

*Да цераз мой двор,  
Да цераз мой двор  
Да цяцера ляцела,  
Да ня даў мне Бог,  
Не судзіў мне Бог,  
За каго я хацела.*

***Народная песня***

# I

Нават сынагогі тут — абарончага тыпу,  
мне неяк страшна падумаць пра іх мячэты.  
Вось, калі сьцісла, motto майго бэд трыпу:  
хочаш быць зь іх мужчынам — бяры мачэтэ.  
Час нерухомее ў жылах ад маразоў —  
месяц бяз сну і пяць стагодзьдзяў бязь візы.  
Рэчы тут маюць больш за адзін назоў.  
Я буду трымаць цябе ў курсе.

Твая Алаіза.

## II

Сарматыя пачынаецца без абвяшчэння вайны,  
нападае на вока вогкім счарнелым зрубам.  
Ці пратрываю тут ад вясны да вясны?  
Тое, што нас не заб'е, мы пасья палюбім.  
Выскоквае з-за павароткі, як з канпель,  
неспасьцігальная розумам, лабавая,  
скаланае, нібыта ў лютым сьвятая купель  
ці каровіна воспа, якая не забівае.  
Сарматыя пачынаецца зь месца ў кар'ер,  
несучы па ўхабе, змушае чапляцца за біла.  
Ці застануся такою, якая цяпер?  
Мы бяз памяці любім тое, што нас не забіла.

### III

Сьнег тут, сястра, мае падвойнае дно.  
Сьнегу тут вельмі многа трэба зімою,  
бо пад сьнегам яны хаваюць сваё лайно,  
здобранае халерай і бубоннай чумою.  
Ледзь азёры й рэкі закоўваюцца ў ільды,  
тут паморак, вядома ж, суцішваецца адразу,  
а яны паўсюдна радуюцца тады,  
што супольнымі намаганьнямі спынілі заразу.  
Ледзь адліга — яны ізноў, разявіўшы рот,  
разглядаюць шклянымі вачыма свае бубоны,  
як бараны, што пасталі ля новых варот.  
Напішу пазьней пра іншыя забабоны.

#### IV

Іх мужчыны як соль — рарытэтнае белае зло.  
Пасмакуеш раз — і больш не свая сама ты.  
Ты пытаеся, што мяне сюды прывяло.  
Калі праўду, то — срамата аднаго сармата.  
Ведаеш, пальцы трэба, каб імі пхаць,  
а яшчэ бывае, што кончыкі іх нямеюць.  
Іх мужчыны — арэлі: яны ня ўмеюць кахаць,  
але не кахаць яны таксама ня ўмеюць.  
Мяне душыць гэты адчайна-жаночы край,  
але сэрца знае сваё — замірай ды стукай...

Я разьдзялю зь ім пекла, зямлю і рай —  
толькі сьпяраша разьбяруся з адной сукай.